

Leon Novak

Ecclesia semper reformanda est, Cerkev naj se neprenehoma reformira

Ecclesia semper reformanda est, The Church Should Always Be Reforming

Božja beseda že od nekdaj nagovarja človeka, da prenovi svoj odnos do Boga in do sočloveka. Edini doprinos, ki ga nagovorjena oseba lahko prispeva, je odprto srce in poslušen um. Že od Stare zaveze naprej je Stvarnik vesolja, zemlje in vsega življenja klical, usmerjal in izgrajeval vrhunec svojega stvarstva, to je bitje, ki ga je ustvaril po lastni podobi. »Bog je rekel: 'Naredimo človeka po svoji podobi, kot svojo podobnost. Gosposduje naj ribam morja in pticam neba, živini in vsej zemlji ter vsej lazni, ki se plazi po zemlji.' Bog je ustvaril človeka po svoji podobi, po Božji podobi ga je ustvaril, moškega in žensko je ustvaril.« (1 Mz 1,26-27) Zgodovina tega sveta nam od Adama in Eve naprej zrcali žalostno podobo človeške neposlušnosti in neizpolnjevanja največje zapovedi: »Poslušaj, Izrael, Gospod, naš Bog, je edini Gospod. Ljubi Gospoda, svojega Boga, iz vsega srca, iz vse duše, z vsem mišljenjem in z vso močjo. [...] Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe.« (5 Mz 6,4-5; Mr 12,29-31) Preroki Stare zaveze, sam Božji sin, Jezus Kristus, apostoli, cerkveni očetje ter preostali od Gospoda poklicani služabniki vedno znova na podlagi delovanja Božjega Duha kličejo k prenovi verskega življenja. Izhajajoč iz tega, reformacija v bistvu ni samo pojav 16. stoletja, saj latinska beseda »reformatio« pomeni vzpostavitev prejšnjega stanja oziroma obnovo in se nanaša na prenovo verskega življenja na podlagi Božje besede in delovanja Svetega Duha. Pojavi se v času, ko človek izgubi orientacijo, ko peša na verskem, etičnem in socialnem področju in ko rabi Božji korektiv. Nastanek krščanske skupnosti v Jeruzalemu iz-

haja iz tega klica k reformi vere. »Peter jim je odgovoril: 'Spreobrnite se! Vsak izmed vas naj se dá v imenu Jezusa Kristusa krstiti v odpuščanje svojih grehov in prejeli boste dar Svetega Duha.'« (Apd 2,38) Ta klic k obnovitvi vere in življenja pa nima enkratne veljave, temveč se ponavlja skozi vso zgodovino vse do danes.

V 17. stoletju nastane rek, ki ga pripisujejo reformiranemu hugenotskemu teologu Jodocusu van Lodensteinu in ki spomni na prej omenjene zahteve: *ecclesia semper reformanda est*, Cerkev naj se neprenehoma reformira. Po neki zanimivi definiciji naj bi bila Cerkev skupnost verujočih, kjer se tudi Bog dobro počuti, in ne le ljudje, kjer deluje po svoji besedi in moči svojega Duha, s čimer razoroži človeka vseh njegovih argumentov in ga privede do spreobrnjenja. »Tedaj se bodo razkrile skrivnosti njegovega srca. Padel bo na obraz, molil Boga in priznal, da je Bog resnično med vami.« (1 Kor 14,25)

Po augsburških veroizpovednih spisih je »Cerkev tam, kjer se evangelij čisto oznanja in se zakramenta pravilno delita« (člen 7). Naloga Cerkve je potemtakem oznanjevanje evangelija in podeljevanje zakramentov ter posredovanje odrešenja. Cerkev je trajna ustanova, saj je posredovanje evangelija in podeljevanje zakramentov namenjeno celotnemu človeštvu v vseh obdobjih njegovega obstoja. Na to svojo namembnost pa je skozi zgodovino marsikdaj pozabila oziroma se od nje oddaljila. V obdobjih njenega odtujevanja od nauka evangelija so se tako pojavljale različne osebnosti, ki so v cerkvenem občestvu zahtevale vračanje k evangeliju in delovanje na podlagi Kristusove ljubezni.

Politične razmere v Evropi v 15. in 16. stoletju

Španski kraljevski par Izabela I. Kastiljska in Ferdinand II. Aragonski leta 1492 osvobodita Granado izpod vladavine Arabcev. Monarhija je končno združena in osvobojena, kar privede do političnega preoblikovanja (kraljevina Španija), do reorganizacije Cerkve in prenove duhovnosti ter znanosti. Na vzhodu Evrope prihaja do dramatičnih političnih in varnostnih razmer. Leta 1453 Turki zavzamejo središče pravoslavnega cerkvenega življenja, Bizanc. Z nastopom sultana Sulejmana Veličastnega (1520–1566) se začnejo osvajalski pohodi proti severu Evrope. Leta 1521 pade Beograd, le pet let pozneje (1526) pa je v bitki pri Mohaču (Mohacs) poražena madžarska vojska, pot proti Dunaju je odprta. Leta

1529 pride do sicer neuspešnega obleganja Dunaja. Pritisk Osmanov narašča tako proti severu Evrope kakor tudi proti zahodu (Benetke).

V tem času se Francija, Avstrija ter Španija razvijajo kot močne monarhije z nacionalnimi Cerkvami, medtem ko sta Nemčija in Italija razbiti na kneževine ter neodvisna oziroma kraljevska mesta (Reichsstadt). Veliko vladarjev si je s konkordati zagotovilo vpliv in upravljanje v nacionalnem verskem življenju. Ferdinand I. Habsburški je leta 1523 razglasil vse cerkvene ustanove za cesarsko lastnino, s katero smejo avstrijski vladarji poljubno razpolagati, in to brez papeževega soglasja. Leta 1500 pride do razpada zavezništva (Neapelj, cerkvena država, Milano, Benetke in Firenze), ki je dotlej Apeninskemu polotoku zagotavljalo relativen mir. Vzrok razpada je vmešavanje Francozov, ki zahtevajo zase kraljevino Neapelj, Špancev, ki imajo iste interese, ter deloma Osmanov. Italija pade v dolgoletno vojno, ki jo izvajajo tuje sile na njenem ozemlju. To medsebojno merjenje moči doseže svoj vrhunec leta 1527 v tako imenovanem Sacco di Roma, ko habsburška, nemška in španska vojska napadejo zavezniško povezavo Liga de Cognac, ki jo sestavljajo Francozi, Milano, papež, Firenze in Benetke. Habsburško zavezništvo oblega papeža Klemna VII. v Angelskem gradu in izropa nemočno mesto Rim, kar pretrese celotno krščanstvo. Pregled opisanih dogodkov pokaže, da nikakor ne moremo potrditi teorije o enotni latinski Cerkvi, ki da naj bi bila razbita oziroma razdeljena šele z začetkom Lutrove reformacije.

Teološke razmere v 14., 15. in 16. stoletju

Odkrivanje novih dežel s strani Španije in Portugalske je uvedlo nasilno pokristjanjevanje domorodcev ter uvoz poceni delovne sile, to je suženjev iz Afrike. Podobno kakor Luter v Nemčiji tudi dominikanca Antonio de Montesinos in Bartolome de Las Casas v Španiji v 16. stoletju zahtevata reforme krščanske etike, opustitev napačnega načina misijona ter kolonialne politike in pozivata k boju proti suženjstvu Afričanov.

Istočasno se nadškofi de Talavera, de Ampudia in de Cisneros zavzemajo za prenovo verskega življenja ter uvedbo cerkvenih reform, kar privede do nastanka španske nacionalne Cerkve. Prav tako na Nizozemskem in v severni Nemčiji pod vplivom *Devotio moderna* od 15. stoletja naprej (Tomaž Kempčan) ter humanizma (Erazem Roterdamski) poudarjajo

prenovo krščanskega življenja in branje krščanske literature za osebno izgradnjo.

Prenovo Cerkve zahtevajo tudi profesor na praški fakulteti Jan Hus (15. stol.) na Češkem, oxfordski učenjak John Wycliff (14. stol.) v Angliji, trgovec Peter Wald v Franciji (12. stol.), italijanski dominikanski pridigar Girolamo Savonarola (15. stol.) v Italiji in drugi neimenovani reformatorji v Evropi.

Na drugi strani se papeštvo reši koncilskega nadzora (15. stol.) in postane absolutna vladavina. Rimska kurija in papeži prevzamejo metodologijo italijanskega trgovskega kapitalizma in uvajajo moderne finančne metode za financiranje političnih, kulturnih in arhitekturnih projektov. Renesančni papeži iz družin Medici in Borgia (Sikst VI., Aleksander VI., Julij II. in Leon X.), znani po razkošju in »finančnih produktih« (prodaja odpustkov), vzbujajo negotovanje v severnih deželah Evrope. To privede wittenberškega profesorja Martina Lutera do objave 95 tez, s katerimi zahteva reformo Cerkve.

Reformacija v 16. stoletju

Luter se je spopadel z vprašanjem, kako najti oziroma priti do usmiljenega Boga. Kot akademik se s tem vprašanjem ni ukvarjal le teoretično, ampak tudi osebno, eksistencialno. Vse, kar ni služilo poglobitvi vere in utrjevanju osebnega odnosa z Bogom, je zavrgel kot nepotrebno. Svoje teze je razumel kot izhodišče za razmišljanje o prenovi Cerkve, ki ji je sam pripadal in ki mu je bila ljuba. Prva od petindevetdesetih tez se glasi: »Ko je naš Gospod in Učitelj Jezus Kristus govoril: 'Spreobrnite se!' (Mt 4,17) je želel, da bi celo življenje vernikov bila pokora.« Izhajajoč iz te Kristusove zapovedi, se Luter v preostalih tezah obrne proti prodaji odpustkov, ki jih je uvedel sveti sedež, da bi financiral novogradnjo bazilike sv. Petra v Rimu. Po mnenju wittenberškega profesorja nima nihče pravice, da bi za Božje usmiljenje zahteval denar, niti papež ne.

Za prenovu osebne vere pa je potrebno Sveto pismo. Da bi ljudem bila Božja beseda razumljiva, Luter Sveto pismo prevedel v nemški jezik. Pri tem uporablja vsakdanje izraze in govorico ljudi na ulici. Tudi bogoslužje se odslej odvija v nemškem namesto v latinskem jeziku, zato ljudje razumejo razlago Božje besede in lahko sodelujejo s petjem in molitvijo. Luter izda pesmarice v nemščini in uvede delitev svete večerje

v obeh podobah (hostija in kelih). Zavzema se za splošno šolstvo, za izobraževanje tako fantov kot tudi deklet, ne glede na socialni status ali materialno premoženje. Izobražena mladina je po Lutru nosilec razvoja in zdrave družbe.

Zahteva po prenovi Cerkve pa se ne širi samo v Nemčiji, ampak skoraj istočasno vzklije tudi v Švici z objavo »67 tez ali sklepnih besed« (Huldrych Zwingli). Na žalost so te (različne) zahteve po prenovi verskega življenja in delovanja zahodne (latinske) Cerkve privedle njeno vodstvo do radikalnih potez. Luter je s papežev (Leon X.) bulo *Exurge Domine* dobil grozno izobčenje (15. 6. 1520), če ne prekliče svojih tez. Zaradi Lutrovega vztrajanja pri prenovi Cerkve je bula s 3. 1. 1521 stopila v veljavo, in Luter je bil izobčen iz Katoliške cerkve. Šele to je bil povod za nastanek novega gibanja oziroma začetek Evangeličanske cerkve.

Skupno obhajanje 500 let reformacije

Pol tisočletja sta obe Cerkvi (evangeličanska in katoliška) druga drugi pripisovali krivdo za nastali razkol. Do resničnega premika odnosa je prišlo šele na začetku obhajanja 500-letnice reformacije, ki se je obeležilo z ekumenskim bogoslužjem. Na dan reformacije, 31. 10. 2016, je papež Frančišek obiskal švedsko univerzitetno mesto Lund, kjer je bila pred sedemdesetimi leti ustanovljena Svetovna luteranska zveza, ki je odprta za dialog s Katoliško cerkvijo. Papež je v svojem nagovoru pri skupnem ekumenskem bogoslužju vse povabil, naj »z iskrenostjo in ljubeznijo pogledamo na svojo preteklost, priznamo svoje napake in prosimo odpuščanja«. Prvič se je zgodilo, da je papež izrazil hvaležnost za reformacijo, ker je vernikom približala Sveto pismo in poudarila pomembnost Božje milosti za zveličanje. Na koncu ekumenskega srečanja sta papež Frančišek in škof Munib Youan, predsednik Svetovne luteranske zveze, podpisala Skupno izjavo. Z njo »izražamo radostno hvaležnost Bogu za te trenutke skupne molitve, s katero začenjamo spominsko leto 500-letnice reformacije«.

Če se v mislih za trenutek vrnemo 500 let nazaj, opazimo, da je tudi današnji svet pred podobnimi globalnimi in verskimi izzivi kot v 15. in 16. stoletju. Svetovna trgovina, finančne korporacije, ki krojijo usodo marsikatere države ali celo kontinenta, verski izzivi, sekularizacija, vse to tudi danes kliče po novi reformi oziroma prenovi. Razveseljivo je, da

se Evangeličanska in Katoliška cerkev na te izzive odzivata skupaj. Sam dokument *Od konflikta do skupnosti* poudarja skupna teološka prepričanja, ne zamolči pa niti različnih mnenj in razhajanj. Vendar je ton spravljiv, povezovalen in usmerjen v dialog. Kot kristjani smo povezani po krstu, Božji besedi in ljubezni, ki nam jo izkazuje Kristus. Poslanstvo krščanske Cerkve je, da o tem govori celotnemu svetu, sama pa s svojimi dejanji, odnosi in deli daje vzgled.

Skupno obhajanje 500-letnice reformacije je začelo pisati novo poglavje v medsebojnih odnosih obeh Cerkva. Ekumensko gibanje ima že dolgoletno tradicijo tako pri nas v Sloveniji kot tudi v drugih delih Evrope. Msgr. Stanislav Zore, ljubljanski nadškof metropolit, je v oktobrski številki *Evangeličanskega lista* zapisal: »Ob obhajanju 500-letnice reformacije smo torej povabljeni, da se odločimo za zvesto in ponižno zazrtost v nebeškega Očeta in za spolnjevanje svetega evangelija našega Gospoda Jezusa Kristusa, kakor je zapisal sv. Frančišek Asiški. Oboje, pogled, uprt v Očeta, in evangelij, preveden v življenje, bo zmanjševalo razdalje med nami. Tako bomo uresničevali resnično reformo, takšno, kakršno si je želel Martin Luter leta 1517.«

Evropa in svet sta potrebna evangelizacije, to je soočenja z veselo novico, da Bog ljubi vsakega človeka ne glede na njegovo raso, spol ali vero in da si iskreno želi in močno hrepeni po osebnem odnosu z vsakim posameznikom. Cerkve, ki to sporočilo prenašajo v ta svet nasilja in nepravilnosti, morajo s svojimi dejanji in medsebojnimi odnosi to tudi potrjevati. Le tako bomo verodostojni. Če bomo svoje oči uprli na nebeškega Očeta in ne sami nase, bo ta korak sprave ter prenove krščanske in družbene skupnosti lažji ter trdnejši. Krščanska Cerkev je skupnost bratov in sester v Kristusu, katere primarni namen je posredovanje evangelija in podeljevanje zakramentov celotnemu človeštvu v vseh obdobjih njegovega obstoja. To poslanstvo nam je zaupal Božji Sin v želji in hrepenenju, da bi ga opravljali v miru in medsebojni ljubezni. Zaključimo lahko z besedami Dietricha Bonhoefferja: »V času med Kristusovo smrtjo in koncem sveta je tako vsaka skupnost, v kateri smejo kristjani v vidni skupnosti živeti z drugimi kristjani, le milostni predujem poslednjih reči.« Izkoristimo ta milostno dani čas in izpolnimo naše poslanstvo.